

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi'nin Seçmeli Statüsünün Dersin Pedagojik Değerine Yansımalarının Öğretmen Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi

Hayriye Tuğba ÖZTÜRK* Burcu YILMAZ**

Öz

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım (BTY) dersi temel derslerin dışında seçmeli ders statüsü ile okutulmaktadır. Seçmeli derslere genel olarak bakıldığında, bu dersler, öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda ders seçmeleri sonucunda yeteneklerinin ortaya çıkması, kendilerini keşfetmeleri ve geleceğe hazırlanmaları açısından önemlidir. Seçmeli derslerin başarıya ulaşması için öğrencilerin ilgi ve isteklerinin merkeze alınması ve de uygun koşulların sağlanması gerekmektedir. Ancak mevcut uygulamalar incelendiğinde, seçmeli derslerin öğrencilerin kendi iradeleri ile seçmelerinin çok ötesinde gerçekleşen işleyişlerin söz konusu olduğu görülebilir. BT öğretmenlerinin sorunlarını konu alan araştırmalarda da dersin seçmeli statüsü öğretmenlerce ifade edilen sorunlar arasında belirtilmektedir. Bu bulgulardan hareketle, BTY dersinin seçmeli ders statüsü ile okutulmasının okullardaki mevcut koşullar ve uygulamalar dahilinde değerlendirildiğinde dersin pedagojik değerine çeşitli düzeylerde yansımalarının olabileceği düşünülmüş ve bu bağlamda okullardaki genel olarak seçmeli derslerin uygulanmasına yönelik koşullar ve uygulamalar doğrultusunda dersin seçmeli statüsünün öğrenme ve öğretme durumları ile öğretmenlerin mesleki kimlik ve değerlerine yansımaları araştırılmıştır. Bu amaç çerçevesinde 80 BTY dersi öğretmenine anket uygulanmış ve 5 okul idarecisi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme ve açık uçlu sorulardan elde edilen veriler, Temellendirme Kuramı (Grounded Theory) yönteminden esinlenerek analiz edilmiştir. Likert tipi sorulara verilen cevaplar ise yüzde ve frekans hesaplamaları ile analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında araştırmanın sonunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Seçmeli Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi öğretmenleri, Okullarda seçmeli dersler.

¹25 Şubat 2013 tarihinde elektronik olarak yayımlanmıştır.

* Ar. Gör. Dr. H. Tuğba ÖZTÜRK, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, tozturk@ankara.edu.tr

** Burcu YILMAZ, Bilişim Teknolojileri Eğitimcileri Derneği Başkanı, btedernei@gmail.com

Pedagogical Reflection of the Elective Status of Information Technologies and Software Course from the Perspectives of Teachers

---

Abstract

The course titled Information Technologies and Software (ITS) is delivered as an elective course in the schools in Turkey. Broadly speaking, the elective courses are important in a sense that they have the potential to reveal the students' skills and abilities, to facilitate their self-actualization and to prepare them for the future as these courses are taught as a result of the students' interests and wishes. It is essential that for the elective courses reach their aims, the necessary conditions must be provided and students' self interests need to be taken into account. However, the current practices in schools point out a different functioning of elective courses such as they are chosen beyond the students own will. The research studies focusing on ITS teachers' problems also bring forward the issue of elective status of the course. Drawing on these discussions, given the current practices in schools, it is assumed that the elective status of the course might influence the pedagogical values of the course such as learning and teaching practices as well as the occupational identity and values of the ITS teachers. Within this framework, in the scope of this study, a questionnaire was administered to 80 ITS teachers and interviews were conducted with 5 school administrators. This research is informed by Grounded Theory in analysing the data. Also, some descriptive methods were employed. At the end of the study, implications of the findings were discussed.

Keywords: Elective Information Technologies and Software course, Teachers of Information Technologies and Software course, Elective courses in schools.

Giriş

Eğitim-öğretim kurumlarının öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap olabilecek dersler sunması kaynaklardan en iyi şekilde yararlanılması adına önemlidir (Dabanve Özdemir, 2004). Sunulan bu dersler arasında öğrencilerin ilgileri ve beklentileri ile önemli derecede örtüşen seçmeli dersler özü itibarı ile öğrenciler tarafından özellikle kişisel gelişim alanında ilgi çekici bulunmaktadır (Darby,2006).Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), seçmeli derslerin sınav sonuçları ile değerlendirilmemesini gerektirdiği için bu dersleri alan öğrencilerin ders geçme kaygısının azalacağı ve derslerin daha eğlenceli geçebileceği durumu söz konusudur (Eyidoğan, Odabaşı, ve Kılıçer, 2011). Seçmeli dersler, öğrencinin öz iradelerini ortaya koyabilmeleri, öğrencilerin kendileri ile ilgili karar alabilmeleri, önemli bilgiye karar verebilmeleri açılarından da eğitimin demokratikleştirmesine ışık tutma potansiyeline sahiptir.Ayrıca kesin çizgiler ile belirlenen ders müfredatına seçim özelliğinden gelen esneklik ile öğrencilerin kendilerini keşfedecekleri ve istedikleri konulardan yola çıkarak öğrenecekleri bir öğrenme ortamına zemin hazırlama imkânı sunabilir. Ancak, seçmeli derslerin bu özelliklere sahip olabilmesi için gerekli olan en önemli şartlardan biri, uygun koşulların yaratılmasıdır. Tam da bu noktada mevcut seçmeli ders uygulamalarında resmi raporlara da (Bkz. EARGED, 2008) yansiyacak düzeyde aksaklıklar yaşanmaktadır ve bu aksaklıklar seçmeli ders uygulamalarını öğretmen istihdamından derslerin pedagojik değerine kadar farklı boyutlarda olumsuz etkileyebilmektedir.

Daha ayrıntılı bakıldığında, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nın (EARGED) 2008 yılında yaptığı çalışmaya göre, seçmeli derslerin seçilmesi ve yürütülmesinde okulların imkânları diğer ders seçme kriterlerine göre birinci sırada yer almakta iken, öğretmenlerin branşları ve sayıları ikinci sırada, öğrencilerin istekleri üçüncü sırada yer almaktadır.Buna paralel olarak, Taş (2004) yaptığı çalışmasında okutulan seçmeli derslerin öğrenciler tarafından değil okul idaresi ve öğretmenler kurulu tarafından belirlendiğini ortaya koymuştur. Bu uygulamaların sonucunda ise, seçmeli dersler 'zorunlu seçmeli' olarak öğrencilere sunulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı ise, bu işleyişi okul idarecilerinin deneyimlerinden yararlanarak sorgulamak ve öğretmenlerin bakış açısı ile BTYdersinin seçmeli statüsünün dersin pedagojik değerine nasıl yansıdığını çözümlemektir. Her disiplinin kendine özgü koşulları ve işleyişi olacağından ötürü, bu çalışmada spesifik olarak araştırmacıların da çalışma alanı olan BTY seçmeli dersi konu alınmıştır. Bu araştırmanın özü ile ilgili olarak da alan yazında BTY dersi öğretmenleri, dersin seçmeli statüsünü mevcut problemleri arasında

belirtmişlerdir (Eyidoğan ve diğ., 2011). Eyidoğan ve diğerleri (2011) çalışmalarında genel bir çerçeveye ile BT derslerinin seçmeli statüsünü irdelemişlerdir; ancak okullardaki mevcut uygulamalar ve koşullar ile dersin pedagojik değeri arasındaki ilişkiyi çalışmaları kapsamında ele almamışlardır ve araştırmalarında pedagojik değerleri ilgilendiren öğrenci ve öğretmen etkileşimi, öğrenci motivasyonu, dersin işleyişi gibi bazı faktörlere yer vermemişlerdir. Buna ilaveten, BT dersinin seçmeli statüsünü dolaylı veya doğrudan ele alan çalışmalar olmakla birlikte çalışmalarının yapıldığı tarihten sonraki 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında seçmeli derslerin okullarda okutulması konusunda bakanlık tarafından radikal değişikliklere gidilmiştir ve yapılan yeni düzenlemeler doğrultusunda dersin seçmeli statüsünün nasıl değerlendirilebileceğine ilişkin güncel bir çalışma bulunmamaktadır.

2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında, diğer yıllardan farklı olarak, ortaokul ve liselerde seçmeli dersler velilerin resmi dilekçe ile çocuklarının almasını istedikleri derslerin listesi ile okullara başvurusu ile öğrencilere okutulmaktadır. Önceki yıllara oranla, seçmeli derslerin sayısında önemli ölçüde artış yaşanmış ve toplam 21 seçimlik ders tanımlanmıştır. Sunulan seçmeli dersler arasında bu araştırmanın odağında olan BTYdersi 221.000 öğrenci tarafından tüm seçmeli dersler arasında yedinci sırada seçilmiş bulunmaktadır (MEB, 2012). Bu çalışmada, bu seçmeli dersin temel dersler dışında seçmeli statüsü ile okutulmasının dersin pedagojik değerine yansımaları araştırılmaktadır.

Pedagoji kavramına ayrıntılı olarak bakıldığında, bu kavramın farklı araştırmalarda farklı tanımlamalar ile ele alındığı görülmektedir. Ancak, genel olarak sınıf içerisindeki etkileşimi (Li, 2008), öğretimin nasıl yapıldığını, içeriğin nasıl sunulduğunu ve dersin nasıl yönetildiğini (Anderson-Levitt, 2008; Cogill, 2008) kapsayan etkinlikler ve uygulamalar olarak adlandırılır. Alanyazında pedagoji ile kastedilen daha çok öğretim sanatı ve bilimidir (Matuga, 2001) ve neredeyse öğretim kavramı ile eş değer tutulmuştur. Pedagoji kavramına sınırlı bir anlam yüklemek yanlış olacaktır; lakin, pedagoji kavramı ile anılan etkinlik ve uygulamaları etkileyen okul çevresi ve bir öğretmenin okuldaki pozisyonu gibi önemli faktörler de vardır (Cogill, 2008). Bu çalışmada da pedagoji kavramı sadece öğrenme ve öğretim etkinlikleri ve uygulamaları ile sınırlandırılmamış, bu kavramın şekillenmesinde önemli bir yeri olan okul çevresi (koşulları) ve öğretmenlerin okullardaki pozisyonları da yapılacak olan tartışmalara ışık tutmuştur. Pedagoji kavramına yönelik olarak alanyazında belirtilen öğretmenlerin okul içindeki pozisyonları bu çalışmada öğretmenlerin *mesleki değerleri ve kimlikleri* bağlamında ele alınmıştır ve okul çevresini araştırmakla amaçlanan, okulların özellikle seçmeli dersler bağlamında içinde bulunduğu koşulları ve uygulamalara şekil veren seçimlik ders kültürünü irdelemektir.

Sunulan bu tartışmalardan yola çıkarak, bu araştırmaya yön veren aşağıdaki problem durumları incelenmiştir.

1. Genel olarak, seçmeli derslerin okullardaki işleyişi nasıldır?
  - a. Bir okulda hangi seçmeli dersin okutulacağına kim, nasıl karar vermektedir?
  - b. Öğrencilerin ilgi ve istekleri nasıl dikkate alınmaktadır?
  - c. Seçmeli derslerin etkili ve verimli bir şekilde okutulması için gerekli imkan ve olanaklar nasıl sağlanmaktadır?
2. BTY dersinin öğretmenlerine göre dersin seçmeli statüsünün dersin pedagojik değerine yansımaları nasıldır?
  - a. Pedagojik değerlerin *öğrenme* bileşeni açısından dersin seçmeli statüsünün öğrencilerin motivasyonlarına, derse olan ilgilerine, derse yönelik kaygılarını azaltmalarına ve sorumluluklarını yerine getirmelerine ve öğrencilerin bilişim bilimlerine dair yeteneklerini ortaya çıkarmasına katkısı var mıdır?
  - b. Pedagojik değerlerin *öğretim* bileşeni açısından dersin seçmeli statüsü öğretmen-öğrenci etkileşimine, dersin yürütülmesine ve dersin hedeflerine ulaşılmasına kolaylık sağlamakta mıdır?
  - c. Pedagojik değerlerin *mesleki kimlik ve değerler* bileşeni açısından dersin seçmeli statüsünün yansımaları nasıldır?

Yöntem

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntemin seçilmesinin sebebi, araştırma bulgularının daha geniş bir popülasyona genellemesini yapmaktan öte, derinlemesine incelemelerde bulunmak, bir diğer ifade ile analitik genellemelerde bulunmaktır (Yin, 2003). Ayrıca, yazarların ontolojik görüşünün ışığında elde edilen bulguların bağlamsal bilgi sunacağı inancı ile yani farklı bağlamlarda (örneğin farklı ülkelerde) farklı sonuçlar alınabileceği inancı ile nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Son olarak, resmi kayıtlarda belirtilenler ile yetinmeyip sahaya giderek araştırma sorununun odağında olan bireylerin deneyimlerini esas almak adına yazarların doğru bilgiye erişmedeki epistemolojik duruşunu en iyi temsil ettiği için nitel araştırma yönteminden faydalanılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Katılımcılar

Veri toplama aracı olarak araştırma soruları doğrultusunda 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında görev yapmakta olan okul idarecileri ile otuz dakika ile bir saat arasında değişen sürelerde görüşme yapılmış, görüşmeler ses kayıt cihazı aracılığı ile kaydedilmiş ve yazıya dökülerek analiz edilmiştir. Okul yöneticileri ile görüşme yapılmasının temel sebebi, birinci araştırma sorusuna (Genel olarak, seçmeli derslerin okullardaki işleyişi nasıldır) cevap bulabilmektir. Görüşmeler esnasında okul yöneticilerine yönlendirici nitelikte hiçbir soru sorulmamış, sadece bu çalışmanın birinci araştırma sorusu sorulmuştur. Bu kapsamda, Ankara ilinde farklı sosyo-kültürel düzeydeki yerleşim bölgelerinde görev yapan 5 ortaokul yöneticisi ile (2 okul müdürü ve 3 müdür yardımcısı) görüşülmüştür. Yöneticilerin mesleki deneyimi 8 ve 20 yıl arasında değişmektedir.

Bunun dışında, 80 BTY öğretmeni ile hem likert tipi sorulardan hem de açık uçlu sorulardan oluşan bir anket uygulaması yapılmıştır. Likert tipi sorular ile 5 düzeyde cevap aranmıştır (kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum) ve bu sorular ile daha çok öğrenme ve öğretim düzeyine yönelik bilgilerin elde edilmesi tasarlanmıştır. Açık uçlu cevapların istenildiği sorularda ise öğretmenlerin mesleki kimlikleri ve değerlerine ilişkin bilgilerin edinilmesi amaçlanmıştır. Ankete, 27 ilden 33 kadın ve 47 erkek BTY öğretmeni katılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (75 öğretmen) 2 ve 10 yıl arasında öğretmenlik yapar iken, 5 öğretmenin 10 yılın üzerinde öğretmenlik deneyimi vardır.

Hazırlanan anket, internet tabanlı bir uygulama ile bir web sayfası üzerinden (SurveyMonkey) öğretmenlere ulaştırılmıştır. Öğretmenlere eposta ile anketin web adresi gönderilmiş ve anket sorularını doldurmaları beklenilmiştir. Yararlanılan web sayfası, bir anketi aynı kişinin birden fazla defa doldurmasını önleyecek şekilde ayarlanmıştır. Anketi dolduran BT öğretmeni sayısı 80 kişiyi bulduğunda, anket sistemden kaldırılmıştır.

Hazırlanan anketin geçerliliğine gelince, Cohen, Manion, Morrison, ve Morrison'a (2007) göre bir veri toplama aracı olarak anketlerin geçerliliği iki açıdan değerlendirilebilir. Birincisi, katılımcıların soruları doğru ve içten cevaplayıp cevaplamadıkları; ikincisi ise anketi hiç doldurmayan katılımcıların (non-response rate) analiz sürecine alınan örnekleme olumsuz etkilememeleri açısından nasıl dahil edildikleri ile ilgilidir. Bu çalışmada, katılımcıların doğru ve içten yanıtlar vermeleri için kimlik bilgilerini ifşa edecek bilgilere yer verilmemiştir ve böylelikle katılımcıların kaygı duymadan olabildiğince yaşadığı gerçekliklere yönelik cevaplar vermesi teşvik edilmiştir. Ayrıca, katılımcıların ankete ulaşmaları için internet tabanlı bir ortamdan

yararlanmaları da kimliklerinin saklı tutulmasını sağlayan bir diğer faktördür. Anketi doldurmayan katılımcıların analiz sürecine dahil edilip edilmeme durumu ise bu çalışma çerçevesinde geçerli bir durum değildir. Geliştirilen anket 27 ilden ve farklı kıdem yılından 80 öğretmen tarafından doldurulmuş ve anket 80 öğretmen tarafından cevaplandıktan sonra internet ortamında erişime kapatılmıştır. Bu çalışma kapsamında da 80 öğretmene ulaşmak istenildiğinden geri dönmeyen anketlerin geçerliliği etkilemesi söz konusu değildir.

Diğer geçerlilik kriterlerinden yapı geçerliliğine gelince, anket sorularının oluşturulmasında, Bilişim Teknolojileri dersinin seçmeli statüsünü konu alan Eyidoğan ve diğerlerinin (2011) çalışması ışık tutmuştur ve anket sorularını oluşturan alt boyutlar, alanyazındaki pedagoji kavramı tartışmalarından yola çıkarak belirlenmiştir. Böylelikle kullanılan kavramların birbirleri ile tutarlı bir örüntü göstermesi ve de alanyazın ile tutarlı olması amaçlanmıştır. Bir diğer dikkat edilen nokta da, anket sorularının doğrudan araştırma soruları doğrultusunda hazırlanması ve böylece anketin kapsam geçerliliğinin sağlanması olmuştur. Anketteki soru sayısı olabildiğince sınırlı tutulmuş ve katılımcıların sorular üzerinde düşünerek ve ayrıntılı olarak cevap vermeleri beklenmiştir. Ayrıca, anket soruları içerisinde öğretmenlere birbirinin benzeri sorular yöneltilerek verilen cevapların kendi içerisinde tutarlılığı olup olmadığına bakılmış ve tutarlılığı olan yanıtlar araştırmanın bulguları içinde yer almıştır. Son olarak, anketi oluşturan açık uçlu soruların çoğundan alınan cevaplar sadece görüş almaya yönelik metinsel bir veri sağladığından ötürü ve de bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsendiğinden ötürü veri toplama araçlarının istatistiki hesaplamalar ile geçerlilik ve güvenilirliği hesaplanmamış ancak aşağıdaki bölümlerde belirtildiği şekli ile çalışmanın geneline yönelik güvenilirlik kriterleri esas alınmıştır.

Verilerin analizi

Görüşme yönteminden ve de açık uçlu sorulardan elde edilen verilerin analizi Temellendirme/yapılandırma kuramı (Grounded Theory) yönteminden esinlenilerek yapılmıştır. Buna göre, toplanan veriler satır satır okunarak kodlanmış ve aşağıda belirtildiği gibi sürekli karşılaştırmalar yapılmıştır (Charmaz, 2010).

- A. Farklı insanları [katılımcıları] karşılaştırarak (örneğin görüşlerini, durumlarını, eylemlerini ve deneyimlerini),
- B. Aynı katılımcıdan elde edilen verileri farklı açılardan karşılaştırarak,
- C. Olayları (incident) karşılaştırarak,
- D. Verileri kategoriler ile karşılaştırarak ve

E. Kategorileri diğer kategoriler ile karşılaştırarak.

Likert tipi sorulardan elde edilen veriler ise yüzde ve frekans hesaplamaları ile analiz edilmiş ve analiz sonuçlarının sayılardan öte ayrıntılı olarak değerlendirilmesini gerektiren durumlarda açık uçlu sorulara verilen cevaplardan ve yapılan görüşmelerden de yararlanılmıştır.

Güvenirlilik

Charmaz'a (2006) göre, bu çalışmada da esinlendiği gibi Temellendirme/yapılandırma kuramının (Grounded Theory) temel alındığı araştırmalarda güvenirliliği sağlamak için toplanan veri ile araştırmanın ana argümanı arasında bir bağ olmalıdır. Bu baği sağlamak için, bu çalışmanın ele aldığı konular esas alınarak veri toplama araçları oluşturulmuş ve bu yönde veri toplanmıştır. Ayrıca, güvenirliliği sağlamak açısından elde edilen veriler çapraz sorgulanmıştır (Cross-reference). Örneğin okul yöneticilerinin ifade ettikleri ile öğretmenlerin ifade ettikleri karşılaştırmalı olarak sorgulanmıştır. İlaveten, elde edilen veriler 2 kodlayıcı tarafından (araştırmanın yazarları) kodlanmış ve tutarsızlık olması durumunda tartışmalar ışığında uzlaşmaya varılmıştır.

Etik

Etik açısından katılımcılara, görüşme esnasında istedikleri zaman kayıt cihazının durdurulabileceği ve istedikleri zaman anlattıklarının analiz dışında tutulabileceği belirtilmiştir. Bunun dışında, bütün veri toplama araçlarında araştırmacıların kimliklerini ortaya çıkaracak sorulardan kaçınılmıştır. Araştırmacılar, etik kurallarına bağlılık açısından katılımcıların adlarını kodlayarak metin içerisinde belirlemişlerdir. Bu kodlama öğretmenler için numaralandırma tekniği ile (Öğretmen 1, Öğretmen 2 gibi), okul idarecileri için ise harflendirme tekniği (Müdür A, Müdür yardımcısı C gibi) ile yapılmıştır.

Tartışma

Seçmeli Derslerin Okullardaki İşleyişi

Bu çalışma kapsamında, okul yöneticilerine seçmeli derslerin genel olarak nasıl belirlendiği, yürütüldüğü ve kim tarafından nasıl seçildiği bilgisi sorulmuştur. İdarecilerin tümü ortak bir dil ile seçmeli ders seçim aşamalarını şu şekilde özetlemişlerdir: 1. Veliler dilekçe ile çocuklarının hangi dersi seçeceğini belirtip başvurur 2. Minimum 10 öğrenci karşılır ise o ders açılır 3. Dersi okutacak olan öğretmen mevcut öğretmenler arasından seçilir. Öğretmen seçiminde branşın yanında öğretmenlerin ders saati ile okuldaki ders saatleri çizelgesi dikkate alınır 4. Seçilen dersler öğrencilere sunulur.

Bu temel bilgi edinildikten sonra, idarecilere ayrıntısı ile işlem basamakları sorulmuştur. Örneğin, birinci basamakta velilerin dilekçe ile başvurmasının öğrencinin ilgi ve istekleri doğrultusunda ders seçmeleri konusunda katkı sağlayıp sağlamadığı sorulmuştur. Taşrada okul yöneticisi pozisyonunda olanlar, istisnalar olmakla birlikte velilerin kendi sosyo-kültürel değerleri ışığında çocuğuna danışmadan dersleri seçtirdiklerini ifade etmişlerdir. Velilerin özellikle sosyal çevrelerinden çok etkilendiğini ve bu yüzden çocuklarına sormadan kendilerinin dersleri seçtiğini belirtmişlerdir. Müdür yardımcısı D, daha da spesifikleştirerek “dört seçmeli dersten en fazla birini bilemedin ikisini öğrencinin kendisi, diğerlerini ise öğrenci velisi seçiyordur” şeklinde durumu özetlemiştir. Şehir merkezinde görev yapan idareciler ise yine kesin bir oran ile ifade etmemek ile birlikte, velilerin ders seçimindeki etkisinden bahsetmiş yine de taşra okullara oranla şehir merkezindeki okullarında öğrencilerin iradesinin de dikkate alındığını belirtmişlerdir.

Seçmeli dersleri açmanın ikinci aşaması ise, en az 10 öğrencinin bir ders için başvurmuş olmasıdır. Bu noktada, idarecilerin yönlendirici etkisi görülmektedir. Buna göre, eğer o dersi okutacak öğretmen yok ise veliler bu durum hakkında bilgilendirilmektedir. Dersi açan öğretmenlerin belirlenmesi ise (üçüncü aşama) seçilen dersleri okutmak için branşı en yakın öğretmenler arasından seçilmesi ile gerçekleştirilmektedir. Ancak, eğer bu branşı yakın olan öğretmenin ders yükü fazla ise, açılacak olan seçmeli ders okulda görev yapmakta olan diğer öğretmenler arasından seçilmektedir. Bu seçimi yaparken okul idarecilerinin dikkat ettikleri nokta, ders yükü az olan öğretmenler arasından seçim yapmak böylelikle hem o öğretmenin ek ders ücreti alabilmesini sağlamak hem de norm kadro dışında gösterilmemesini sağlamaktır. Ancak bu noktada, her zaman olmasa da kişisel ilişkilerin yeri önemli bulunmaktadır. Buna göre, araştırmaya katılan Müdür yardımcısı E'nin ifadesi ile *sicil notu iyi olan* veya diğer idarecilerin ifade ettiği şekli ile *ilişkileri iyi olan* öğretmenler arasında bir seçim yapılabilir. Eğer yine de görev yapan öğretmenler arasında bir öğretmen görevlendirilemez ise, ücretli öğretmen atama yoluna gidilmektedir.

Ancak, bütün katılımcı idareciler seçmeli dersler açıldıktan sonra dersin yürütülmesi için mevcut olanaklar dışında bakanlıktan destek gelmedikçe herhangi bir destek vermediklerini çünkü maddi olanaklarının destek vermeye yetmediğini belirtmişlerdir.

Seçmeli Statüsünün BTY Dersinin Pedagojik Değerine Yansıması

Bu bölümde bulgular, pedagoji kavramının üç boyutu olan öğrenme, öğretme ile mesleki kimlik ve değerlerbağlamındairdelenecektir.

Tablo 1: *BTY Dersinin Seçmeli Statüsünün Dersin Pedagojik Değerlerine (Öğrenme ve Öğretim) Nasıl Yansıdığına Dair Öğretmen Görüşleri*

Dersin seçmeli statüsü....		Yüzdeler ve Sayılar					Toplam Cevap
		Kesinlikle KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	Kesinlikle KATILYORUM	
Öğrenme Boyutu	Öğrencilerin motivasyonunu artırmaktadır	73.8% (59)	16.3% (13)	1.3% (1)	1.3% (1)	7.5% (6)	80
	Öğrencilerin derse olan ilgisini artırmaktadır	71.3% (57)	17.5% (14)	2.5% (2)	3.8% (3)	5.0% (4)	80
	Öğrencilerin derse olan kaygılarını azaltmaktadır	30.0% (24)	15.0% (12)	11.3% (9)	26.3% (21)	17.5% (14)	80
	Öğrenciler dersi daha önemli görmektedir	82.5% (66)	8.8% (7)	2.5% (2)	1.3% (1)	5.0% (4)	80
	Öğrencilerin derse yönelik sorumluluklarını yerine	35.0% (28)	8.8% (7)	1.3% (1)	13.8% (11)	41.3% (33)	80

	getirmemelerine sebep olur.						
	Öğrencinin bilişim bilimlerine dair yeteneklerini ortaya çıkarmaktadır	60.3% (47)	19.2% (15)	10.3% (8)	3.8% (3)	6.4% (5)	78
Öğretim Boyutu	Dersi yürütme konusunda öğretmene kolaylık sağlamaktadır	66.7% (52)	25.6% (20)	0.0% (0)	1.3% (1)	6.4% (5)	78
	Dersin hedeflerine ulaşma konusunda kolaylık sağlamaktadır	62.0% (49)	29.1% (23)	1.3% (1)	1.3% (1)	6.3% (5)	79
	Öğrencilerin öğretmen ile olan ilişkisini olumlu etkilemektedir	57.5% (46)	27.5% (22)	6.3% (5)	5.0% (4)	3.8% (3)	80
	Dersi daha eğlenceli hale getirmektedir	55.0% (44)	27.5% (22)	8.8% (7)	1.3% (1)	7.5% (6)	80

Seçmeli statüsünün öğrenmeye yansması

Tablo 1’de de görülebileceği gibi öğretmenler, BTY dersinin seçmeli statüsünün öğrencilerin öğrenmeleri üzerine sorulan tüm boyutlarda ağırlıklı olarak kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde olumsuz görüş iletmiştir. Bu boyutlara bakıldığında, öğretmenler dersin seçmeli statüsünün öğrencilerin derse olan motivasyonunu artırmadığını (%90.1), öğrencilerin derse yönelik kaygılarını azaltmadığını (%45), seçimlik ders olsa da öğrencilerin derse olan ilgilerini artırmadığını (%88.8), öğrencilerin dersi daha önemli görmediğini (%91.3), derse yönelik sorumluluklarını yerine getirmelerine sebep olmadığını (%55.1) ve öğrencilerin bilişim bilimlerine dair yeteneklerini ortaya çıkarmadığını (%79.5) belirtmektedirler.

Ancak bu bulgular alanyazında seçmeli derslere yönelik olarak ortaya atılan tartışmalar ile örtüşmemektedir. Belirtildiği gibi örneğin seçmeli derslerin öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunması (Darby, 2006), dersin daha eğlenceli hale gelmesi ve öğrencilerin derse yönelik kaygılarının azalması (Eyidoğan ve diğ., 2011) beklenirken öğretmenler bunun tam tersi yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumu anlamlandırmak için öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdiği yanıtlara ayrıntılı bir inceleme ile bakıldığında, öğrencilerin zorunlu derslere daha çok önem verdiklerinden dolayı ve bununla birlikte dersin içeriğinin de yetersiz olduğundan dolayı ayrıca dersin içeriğinin farklı bilgi düzeylerindeki öğrencilere hitap etmediğinden ötürü öğrencilerin öğrenmelerine olumsuz yansıdığını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise, ders seçmeli de olsa temel düzeyde verilen derslerin aksine not ile değerlendirilmediğinden ötürü öğrencilerin dersten başarılı olma gibi bir motivasyonlarının olmadığına vurgu yapmıştır.

Seçmeli statüsünün dersin öğretimine yansması

Tablo 1’den de görülebileceği gibi dersin seçmeli statüsünün dersin öğretiminde öğretmene kolaylık sağlaması konusunda öğretmenler büyük oranda olumsuz görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler, seçmeli statüsünün dersin yürütülmesinde (%92.3) ve de dersin hedeflerine ulaşılmasında (%91.1) kendilerine kolaylık sağlamadığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, öğrencilerin öğretmen ile olan ilişkisini olumlu etkilediği yönündeki soruya öğretmenler %85 oranında olumsuz görüş belirtmişlerdir. Son olarak, öğretmenlerin %82.5’i seçmeli statüsünün dersi daha eğlenceli hale getirmediği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğrenme boyutunda olduğu gibi öğretim boyutunda da elde edilen bulgular alanyazına ters düşmektedir. Bununla ilgili olarak öğretmenlerin açık uçlu sorulara verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlere göre dersin eğlenceli hale gelmesi, öğrencilere bilgisayar dersinde oyun oynattıkları sürece mümkün

olabilmiştir. Bu ise, dersin bilgi çağının bir gerekliliği olarak algılanmayışından kaynaklanan bir sorundur ve bu durumunda dersin *seçmeli* statüsü ile doğrudan ilgisi vardır.

Bir diğer nokta ise, seçmeli ders statüsünden ötürü dersin idareci ve veliler tarafından önemsenmemesi ve özü itibari ile ciddi yatırım ve altyapı gerektiren bu dersin yürütülmesinde teknik veya mali destek verilmemesidir. Bu ise eğitim yaşamında öğretmenler için çalışmayan bilgisayarların olduğu bir laboratuvar da ders işlemek anlamına gelmektedir ki bu durum öğretmenler tarafından öğretimi zorlaştıran bir etken olarak görülmektedir. Ankete katılan bazı öğretmenler ise laboratuvar gibi bir takım koşullarının iyi olduğunu belirtmiş ancak kılavuz, kitap ve CD gibi dersi destekleyici olanaklar sunulmadığı için dersi yürütme konusunda zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, idareciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ile de tutarlı olup, seçmeli derslerin yürütülmesinde herhangi bir destek verilmediğini ortaya koymaktadır.

Son olarak, ankete katılan öğretmenlerden bazıları BTY dersi seçmeli ders statüsü ile okutulduğu için okul idarecileri veya diğer öğretmenler tarafından derslerinin (dolayısıyla derste anlatılanların) önemsiz bulunduğundan ötürü, ders anlatırken dahiderslerinin bölünebildiği gibi özel durumlardan bahsetmektedirler. Bu ise, şüphesiz ki dersin öğretimini olumsuz etkileyen bir durumdur. Öğretmen 5, şu ifadeler ile dersin öğretiminin nasıl meslektaşları tarafından aksatılabileceğine örnek vermiştir "Meslektaşlarım bana dersle ilgili olarak (şunu demektedir): 'Hocam bu dersinizi ben alsam, konuları yetiştiremedim de'".

Seçmeli statüsünün mesleki kimlik ve değerlere yansımaları

Öğretmenlerin mesleki kimlik ve değerlerine ilişkin yanıtları dört noktada örüntü göstermektedir: *sosyal ilişkiler, değişen istihdam biçimi, sosyo-kültürel değerler ve ekonomik faktörler*. Buna göre, sosyal ilişkiler bağlamında öğretmenlerin velilerile, meslektaşları ile ve de okul müdürleri ile olan ilişkileri sorgulanmış ve özellikle okul müdürleri ile olan ilişkilerinde dersin seçmeli statüsünün mesleki kimliklerine olumsuz düzeyde yansımaları olduğu görülmüştür. Seçmeli Derslerin Okullardaki İşleyişi bölümünde okullarda hangi seçmeli dersin kim tarafından okutulacağına nasıl karar verildiği açıklanmıştı. Bu bölümde her ne kadar veliler dilekçe ile de başvursa, okul müdürlerinin yönlendirmesi seçmeli derslerin okul müfredatına dâhil edilmesinde belirleyici bir etken olarak ortaya konmuştu. Ders seçiminin bir ölçüde müdürlerin inisiyatifine bırakılması durumu, müdür-öğretmen ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde farklı bir istihdam biçimine işaret etmekte ve

de bu ilişki türü işveren - çalışan ilişkisine dönüşmektedir. Bu ilişki türünü öğretmenlerin ifade ettikleri ile netleştirmek gerekirse, öğretmenler aşağıdaki gibi yorumlarda bulunmuştur:

Öğretmen 56: "Seçmeli ders öğretmeni olmak idareciler açısından ellerinde bir koz olarak görülmektedir"

Öğretmen 59: "Onlara mahkum olduğumuzu düşünerek kullanmaya çalışıyorlar"

Öğretmen 60: "Patron-işçi ilişkisi yaşıyoruz. Formatör olduğumuzda sözünden çıkarsak formatörlüğümüzün feshedilme durumu söz konusu (Formatörün uyması gereken kurullarda: amirinin her istediğini yapar gibi bi madde var) Formatör değilsek de dersini seçmem seni burdan gönderirim durumu var..."

Yukarıdaki örneklerden de görülebileceği gibi öğretmenler, seçmeli dersleri okutmak üzere öğretmen tahsis etmeye yönelik istihdam biçiminden kaynaklanan sorunlardan bahsetmiş ve ilerideki bölümlerde de bahsedildiği gibi oluşan bu durumun mesleki kimliklerine olumsuz yansıdığını belirtmişlerdir. Çalışma yaşamında hiyerarşiden kaynaklanan güç ilişkileri her ne kadar bu çalışma kapsamı dışında da olsa, kısaca belirtmek gerekir ki, seçmeli dersin seçilmesinden ötürü oluşan istihdam biçimi ile BTY öğretmenleri müdürlerinin "yönetsel gücünü, kontrol/denetim gücünü ve disiplin gücünü" (Casale, 2011) kendileri üzerinde olumsuz bir şekilde kullandığı bir durumla karşılaşmaktadırlar.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerlendirmelerini genel bir tablo ile oranlar ile yansıtmak gerekirse, öğretmenlerin %81.7'si okuttukları dersin seçmeli statüsünden ötürü müdürleri ile yaşadıkları sorunlara değinmiş; ancak, % 2,82'si bu durumun müdürden müdüre göre değiştiğini belirtirken, %15.5'i müdürleri ile olan ilişkilerini olumlu veya normal olarak nitelendirmiştir. Olumlu veya normal cevabını veren öğretmenlerin tümü ek açıklayamaya gitmeyip, kısa cevap ile bu ilişki türüne değindikleri için, bu verileri rakamlardan öte analiz etmek mümkün olmamıştır.

Öğretmenlerin veliler veya meslektaşları ile yaşadıklarına bakıldığında, öğretmenlerin icra ettikleri mesleklerinin *önemsiz ve değersiz görüldüğü* verdikleri cevaplar arasında baskın bir yer tutmaktadır. Duruma veliler ve meslektaşlar açısından bakıldığında, derse olan algılarının altında sosyo-kültürel değerler ve ekonomik değerlerin olduğu söylenebilir. Buna göre, zorunluluk beraberinde önem duyma güdüsünü de getirmektedir. Seçmeli derslerin altında yatan bireyin öz iradesi ile seçip kendi potansiyelini ortaya

çıkarma ve sevdiği, ilgi duyduğu bilgileri öğrenme ve becerileri edinme durumu zorunluluk koşulu altında değer görmemektedir. Bu bakış açısının oluşmasında, ekonomik parametreler de önem arz etmektedir. Velilerin ifade ettikleri merkezi sınavlar, onların bakış açısı ile uzun vadede çocuklarının iyi bir iş bulmalarına araç olabilecek değerlendirme sistemleridir. Hem değerlendirme sistemlerinin genel anlamda toplumun bireylerinde oluşturduğu değer yargıları açısından hem de ucu ekonomik parametrelere varan (iş bulma, ekonomik gelirin getirdiği yaşam kalitesi gibi) yansımaları ile seçmeli derslere olan algı şekillenmektedir. Bu durum, Maslow'un(1943) öne sürdüğü ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında belirttiği gibi, varoluşsal ihtiyaçların giderilmesi (güvende hissetme ve iş bulma gibi) bireylerin giderilmesi bakımından öncelik verdiği durumları simgeler iken, kendini gerçekleştirme gibi bireyin kendini tanıyıp potansiyelini gerçekleştirmeye yönelik ihtiyaçları alt basamaktaki ihtiyaçlar giderildikten sonra yöneleceği ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Seçmeli ders örneğinde olduğu gibi veliler çocuklarının temel düzeyde ihtiyaçları için kaygılanmaktadır ve seçmeli dersin sunduğu bireyin potansiyelini ortaya çıkartan, zorunluluk dışında (zorunlu dersler) kendi ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik içerik ve etkinlik sunan seçmeli dersler çocuklarının temel düzeyde bilgi ve beceri ihtiyaçlarını karşılamadıkça bir önem arz etmemektedir. Bir diğer değişle, toplumun etkisi altında olduğu ekonomik göstergeler ve bu göstergelerin gerektirdikleri, veliler gibi eğitimin temel bileşenlerinin sosyo-kültürel değerlerini şekillendirmekte ve zorunlu olana gösterilen önem ve değer, seçmeli statüsündeki derslere gösterilememektedir. Bu ise, dolaylı olarak bu araştırmanın konu aldığı BTY dersi öğretmenlerinin icra ettikleri mesleklerine ilişkin algılarını olumsuz etkilemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden bazıları ise velilerin derslerine yönelik düşüncelerini tanımlar iken, durumun veliden veliye değişeceğini belirtmişlerdir. Her ne kadar açık bir şekilde nedenleri ile durumu ortaya koymasalar da, öğretmenlerin %7'si velilerin derslerine olan algılarını "Öğretmen 15: 'dersin seçmeli olduğunun farkında olmadıkları için herhangi bir yansıması yok'; Öğretmen 32: 'Olayın farkında değiller'; Öğretmen 40: 'velilerle sıkıntı olmuyor çünkü ilgilenmiyorlar'" şeklindeki ifadeler ile genel anlamda ilgisiz bir tutum ile özetlemişlerdir. Bu ilgisiz tutum da mevcut veriler ile kesin kanıtlanamamakla beraber genel olarak velilerin çocuklarının okudukları derslere olan ilgisizlikleri ile sosyo-kültürel düzeyleri arasındaki ilişkiyi sorgulatmaktadır.

BTY dersinin seçmeli statüsüne yönelik olarak dersin öğretmenlerinin diğer meslektaşları ile olan ilişkilerine bakıldığında ise, öğretmenlerin %81.9'u

olumsuz yanıt verirken, % 13.8'i olumlu olarak nitelemiş geri kalan %3.9'u ise *normal* cevabını vermişlerdir. Meslektaşları ile olan ilişkilerini olumlu olarak nitelendiren öğretmenler, diğer soru türlerinde olduğu gibi bu soruda da ayrıntıya girmeden sadece "olumlu, sorunumuz yok, iyi" şeklinde yanıtlar verdikleri için durumlarını nedensel ve ilişkiyel bağlamda analiz etmek mümkün olmamıştır. Ancak, olumsuz olduğunu düşünen öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında, velilerin düşünceleri ile tutarlı olarak diğer meslektaşlarının da seçmeli statüsündeki derslerinin *önemszenmediği, boş bir ders olduğu* ve hatta Öğretmen 36'nın da belirttiği gibi "sen bir (şey) yapmıyorsun rahatsin" şeklinde ithamlarda bulunduğunu belirtmiştir. Bu durumun BTY öğretmenlerinin mesleki kimliklerine yansması ise, Öğretmen 5'in örneğinde olduğu gibi kendine ve mesleğine olan saygının yitirilmesi düzeyine gelebilmektedir (Öğretmen 5: "İlk tanışmada bizleri önemsiz dersin değersiz öğretmenleri olarak görüyorlar, bu mimiklerden bile o kadar belli ki. Ve sanki iyi puanlarla üni. kazanmam, kpss de iyi puanlarla atanmam gibi değersiz görüyorlar ya, böyle giderse benim de kendime ve işime saygım kalmayacak o derece yani!").

Kısaca, BTY dersinin seçmeli ders statüsünün dersin pedagojik değerine yansmasının mesleki kimlik ve değerler düzeyinde nasıl bir etkisi olduğu incelendiğinde, öğretmenlerin okul müdürleri ile olan ilişki türünde *istihdam ve ilişkiler* baskın bir yer edinirken, veliler ve meslektaşları ile olan ilişkilerde *sosyo-kültürel değerler ve ekonomik faktörler* ön plana çıkmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada, öğrencilerin seçmeli dersleri kendi iradesi ile ilgi ve istekleri doğrultusunda seçmesi beklenirken, çoğu zaman velileri tarafından veya okul yöneticilerinin yönlendirmesi ile bu dersleri seçtikleri ve ders seçim kriterlerinin ekonomik ve sosyo-kültürel koşullardan yoğun biçimde etkilendiği görülmüştür. Bu durumun ise dolaylı veya doğrudan yollarla öğrenme ve öğretme durumları ile öğretmenlerin mesleki kimlik ve değerlerine kadar bir çok pedagojik açıdan olumsuz sonuçlara yol açtığı bulgulanmıştır.

Bu sosyo-kültürel değerlere bakıldığında, Üskül, Hynie, ve Lalonde'in (2004)(akt. Aslan ve Arslan Cansever, 2007: 116) belirttiği gibi "Bireyin bağımsız kişilik geliştirmesini, yaratıcılığını, kendini ifade etmesini, özgür seçim yapabilmesini önemseyen "bireyci" (individualist) Batı toplumlarının aksine, Türk toplumunda bireyin, toplumda yaşayan diğer insanlarla uyum içinde olması, toplumun onayını alması, kendi hedeflerini toplumun beklentilerine göre belirlemesi beklenir". Aslan ve ArslanCansever'in ifade ettikleri özellikle bu çalışmaya katılan idarecilerin de betimledikleri sosyo-kültürel değerlere karşılık gelmektedir. Buna göre, idarecilerin seçmeli dersleri seçerken

öğrencilerin ve velilerin etkisi altında olduğu sosyal çevre ile kastettikleri, seçmeli ders kültürünün özünü oluşturan özgür seçim ve bireyin kendi potansiyelini farkına varıp kendini gerçekleştirmek istemesi ile ters düşmektedir. Bu durumun somut bir çıktısını BTY dersi özelinde Müdür Yardımcısı C şu şekilde ifade etmektedir: “Tabi bazı öğrencilerin bilgisayara ilgisi var ama [okullarında seçilmediği için] ne yapıyor bunlar? Bu ilgisini internet kafelerde saatlerce bilgisayar oynayarak gideriyorlar”. Bütün idarecilerin ortak bir dil ile belirttikleri büyük çoğunlukla velilerin (çocukları adına) seçmeli dersleri seçiyor olması durumu ise, Aslan ve Arslan Cansever'in (2007: 117) şu tespiti ile örtüşmektedir “çocuğun boş zamanını değerlendirme konusunda sahip olduğu tutum ve davranışlar (bu araştırma kapsamında seçmeli dersler), onun aile içi etkileşim yoluyla edindiği değer ve normlar ile belirlenmektedir”. Dolayısıyla, ailenin sahip olduğu normların okullarda seçmeli derslerin seçimine birebir yansıdığı ve bu derslerin bu açıdan bireyin kendine özgü ilgi ve isteklerine cevap arar nitelikte olmadığı söylenebilir. Bu bağlamda ele alındığında, öğretmenlerin ankette özellikle öğrencilerin öğrenme boyutuna ilişkin ifade ettikleri olumsuz durumların tesadüf sonuçları olmadığı, doğrudan toplumun sosyo-kültürel değerlerinin dersin öğrenme çıktısına yansımaları sonucu ortaya çıktığı düşünülebilir.

Bu çalışmada, seçmeli derslerin öğrenciler tarafından istedikleri gibi seçilmemesinin bir diğer sebebi olarak ders seçiminde okul yöneticilerinin yönlendirici etkisinin olduğu görülmüştür. Yücel ve Karataş'ın (2009) Türkiye'deki eğitim yöneticilerinin benimsedikleri iş değerlerine yönelik yaptığı araştırmalarında, yöneticilerin ilk olarak kendilerini ahlaki/duyuşsal yönden rahat hissetmek istedikleri bulgulanmıştır. Bu bulgu, EARGED'in (2008) raporundaki idarecilerin seçmeli ders seçimindeki baskın yeri ile ve öğrencilerden çok velilerin bu dersleri seçtiği bir durum ile birlikte düşünüldüğünde, 2012-2013 öğretim yılında en çok seçilen seçmeli derslerin arasında görece daha az seçilen seçmeli derslere, örneğin BTY dersine, olan önemin neden daha az olduğu konusunda bir ışık tutabilir. Buna göre, seçmeli derslerin seçiminde yönlendirici rolü olan idareciler ahlaki değerleri benimsedikleri değerlerin başında göstermektedir ve buna paralel olarak okullarda seçilen derslerde ahlaki değerlere hitap eden dersler 2012-2013 öğretim yılında olduğu gibi (MEB, 2012) ilk sıralarda yer alabilmektedir.

Okul yöneticilerin seçmeli dersi okutacak olan öğretmenlerin seçimindeki rolüne bakıldığında ise öğretmen ve yönetici arasındaki kişisel ilişkilerin baskın bir yeri olduğu görülmüştür. Bu kişisel ilişkilerin de her zaman olmasa da çoğu zaman öğretmenlerin mesleki kimliklerini etkilediği görülmüştür. Oysa, Çağlar, Yakut, ve Karadağ'ın (2005) belirttiği gibi yönetici ve öğretmenler arasındaki

ilişkiler okullardaki eğitim-öğretimin verimli geçmesi için önem arz etmektedir. Bu anlamda, öğretmenlerin icra ettikleri mesleğinden ötürü içinde bulunduğu durum, pedagojinin öğretim ve öğrenim bileşenlerine de yansımaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulgularından yola çıkarak, öğrencilerin bağımsız olarak ve kendini tanıyarak ders seçmelerinin önemli bir ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu ihtiyacı karşılamanın bir yolu olarak, okullarda rehberlik hizmeti veren rehber öğretmenler alan bilgileri doğrultusunda öğrencilerin hangi derslere daha çok yönelimli olduğunu belirleme konusunda yardımcı olabilirler. Bunun dışında, ülkenin sosyo-kültürel ve ekonomik durumu seçmeli derslerin belirlenmesinde baskın bir yer tuttuğu için mevcut hali ile seçmeli derslerin uygulanması yerine, öğrencilerin ders programının dışında verilen egzersiz çalışmalarına (örneğin satranç çalışması gibi) ve kulüplere (spor takımları, halk oyunları gibi) katılmaları teşvik edilebilir.

Bundan sonraki araştırmalarda ise, henüz yeni geçilen seçmeli ders sistemi ve bu sistem içerisindeki BTY dersinin yeri boylamsal bir çalışma ile analiz edilebilir. Bu makalede, yeni yürürlüğe konulan bir seçmeli ders sisteminin başlangıç uygulamaları incelenmiştir. Bu durum güncel bilgiler sunmak ve ilk araştırma sonuçlarını vermek adına önemli de olsa, ilerleyen zamanlardaki uygulamalar ile desteklenip bütüncül bir bakış açısı ile BTY dersinin seçmeli statüsü yeniden değerlendirilebilir. Son olarak, bu çalışmada eğitim bileşenlerinden öğretmen ve idareciler ile görüşme yapılmış ve çalışmanın asıl odağı öğretmenler olmuştur. Bundaki asıl sebep kavramsal tartışmalarda da değinildiği gibi, pedagojinin bir öğretme sanatı-bilimi olarak görülmesi ve kimi alanyazında öğretim ile eş değer görülmesidir. Bu anlamda, pedagojiyi araştırır iken öğretmenleri odağa almak önemli veriler elde etme açısından faydalı da olsa, özellikle öğrenme boyutunu işlerken, öğrencileri de dâhil eden araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Anderson-Levitt, K. M. (2008). Globalization and Curriculum. İçinde F. M. Connelly, M. F. He ve J. A. Phillion (Ed.), *The SAGE Handbook of Curriculum and Instruction*. (pp. 349-368). Los Angeles: Sage Publications.
- Aslan, N. ve Arslan Cansever, B. (2007). Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi (Kültürlerarası Bir Karşılaştırma). *Ege Eğitim Dergisi*, (8)1, 113-130.
- Casale, G. (Ed.). (2011). *The Employment Relationship: A comparative overview*. Oxford: Hart Publishing.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: Sage.
- Charmaz, K. (2010). Grounded Theory: Objectivist and Constructivist Methods. İçinde W. Luttrell (Ed.), *Qualitative Educational Research. Readings in Reflexive Methodology and Transformative Practice* (pp. 183 - 207). New York and London: Routledge.
- Cogill, J. (2008). *Primary teachers' interactive whiteboard practice across one year: changes in pedagogy and influencing factors*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). King's College University of London, UK.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. ve Morrison, K. R. B. (2007). *Research Methods in Education* (6. Baskı.). London and New York: Routledge
- Çağlar, A., Yakut, Ö., ve Karadağ, E. (2005). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Kişilik Özellikleri ve Liderlik Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6 (1), 61 - 80.
- Daban, F. ve Özdemir, E. (2004). Eğitimde verimliliği artıran ders programlarının hazırlanması için genetik algoritma kullanımı. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 3 (6), 245-257.
- Darby, J. A. (2006). The effects of the elective or required status of courses on student evaluations. *Journal of Vocational Education & Training*, 58 (1), 19-29.
- Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2008). *Seçmeli Derslerin Seçim Kriterlerinin Değerlendirilmesi Araştırması*.
http://egitek.meb.gov.tr/tamamlanan/secmeli_dersler_arastirmasi.pdf
adresinden elde edildi.

- Eyidoğan, B., Odabaşı, H. F. ve Kılıçer, K.(2011). İlköğretim Bilişim Teknolojileri Dersinin Seçimlik Olmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*,2(4).
- Li, Y. J. (2008). *In/from the art of WendaGuandTrinh T Minh-ha, toward a transnational model of art education*. (Yayımlanmamış doktora tezi). The Pennsylvania StateUniversity, US.
- Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. *PsychologicalReview*,50(4), 370-96.
- Matuga, J. M. (2001). Electronic PedagogicalPractice: The Art andScience of Teachingand Learning On-Line. *EducationalTechnology&Society*, 4 (3), 77-84.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2012). *Milli Eğitim Bakanlığı Resmi Sayfası- Haberler*. <http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=9757> adresinden elde edildi.
- Taş, B. S. (2004). *İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflar Seçmeli Ders Programlarının Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yin, R. (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. Newbury Park: Sage.
- Yücel, C. ve Karataş, E. (2009). Eğitim yöneticilerinin benimsedikleri iş değerleri. *Ege Eğitim Dergisi*, (10) 2, 70-101.